

Recht der heidenen, plicht der christenen

<https://hdl.handle.net/1874/355197>

gel.

14

RECHT DER HEIDENEN,
PLICHT DER CHRISTENEN,

DOOR

D. P. M. GRASWINCKEL,

Predikant te AMERSFOORT.

THE DR. HILBORN

THE DR. HILBORN

D. E. M. BRASWICK

1872

»Recht voor allen, recht voor allen,» ziedaar de leuze, die op vele plaatsen van ons land wordt aangeheven en hier en daar tot allerlei oproerige bewegingen aanleiding heeft gegeven. Dat er verbeteringen zijn aan te brengen in onze staatsinstellingen en in onze wetgeving, dat zal niemand ontkennen. Trouwens dat is natuurlijk. Nergens is menschenwerk volmaakt en op geen enkel levensgebied, ook niet op dat van den Staat is de gouden eeuw angebroken. Het is echter mijne heilige overtuiging, dat die verbeteringen, zullen ze werkelijk blijken verbeteringen te zijn, nooit op den weg van revolutionaire bewegingen zijn te verkrijgen, maar alleen op dien van kalm nadenken, bezadigd overleg, goeden wil en dus van »geleidelijke ontwikkeling.» Op dien weg is reeds veel goeds verkregen. Of is het onderwijs, dat vroeger alleen bekostigd kon worden door de meer gegoeden, en bijgevolg, slechts voor de bezittende klassen te verkrijgen was, niet gemeengoed geworden voor allen, zoodat zelfs de armste het voor zijn kinderen verkrijgen kan om niet? Of zijn de belastingen op de eerste levensbehoeften niet voor een zeer groot deel ingekrompen? Of zijn er in de laatste halve eeuw geen philanthropische inrichtingen in het leven geroepen van allerlei aard en van allerlei soort? Of is er niet allerwege een streven, om de woningen te verbeteren en verblijven op te

ruimen, die vroeger nauwelijks bewoonbaar waren voor een dier? Maar waar zou ik het einde vinden, als ik alles wilde opnoemen? Als we ons eens plotseling verplaatst zagen in den ouden tijd, geloof me, duizende ontevredenen zouden eenparig uitroepen »vroeger was het toch gansch anders dan nu, en nu is het toch oneindig veel beter dan vroeger.” Het groote woord van onzen tijd is »algemeen stemrecht,” doch tooverwoorden hebben nooit veel uitgewerkt en alleen de verbeelding geprikkeld der menschen, en »algemeen stemrecht” heeft evenmin den sleutel tot de poort van het aardsche paradijs, als zoovele andere leuzen, die tijdelijk worden aangeheven. Zij die nu kiezer zijn, zijn reeds afhankelijk van tallooze omstandigheden, en moeten soms om mannen te weren, wier keuze zij een ramp achten voor het Vaderland, hun stem uitbrengen op lieden, die evenmin de volle symphatie hebben van hun hart. Zij die nu kiezer zijn, worden reeds voor een deel bewerkt door kerkelijke en staatkundige partijen. En wat zal het dan wezen, als die zelfde partijen de honderd duizende nieuwe kiezers, die slechts voor een klein deel op de hoogte zijn van de zaak, door allerlei middelen gaan bewerken, misschien zelfs door klinkende munt?

Doch over deze zaak, die van avond niet aan de orde is, en die op een avond als deze ook geheel is misplaatst, wijden wij niet verder uit. Alleen stip ik aan, dat het een groote fout is van den tegenwoordigen tijd, dat de menschen,

in plaats van het goede van onze dagen te erkennen en er God voor te danken, niets anders doen dan klagen en mopperen, en dat zij de oorzaak van minder gewenschte verhoudingen zoeken in wetten en maatschappelijke instellingen, in plaats van die oorzaak voor een groot deel te zoeken in zich zelve. Nog eens we beweren volstrekt niet, dat er niet te verbeteren valt, maar we beweren wel, dat er bij lange na niet zooveel ellende zou zijn, als de 50 millioen, die jaarlijks aan drank werd uitgegeven, voor wat anders en voor wat beters werd besteed, als de lichtzinnigheid niet de oorzaak was van duizende ongelukkige huwelijken, als de hartstocht wat minder, en het verstand wat meer te zeggen had bij de huwelijkskeuze, als de huisgezinnen wat meer toonbeelden waren van orde, onderlinge liefde, eenvoud, burgerdeugd en godsdienstzin! In het koninkrijk Gods stellen we ons het leven niet voor, als een leven zonder beproeving, zonder zorg, zonder gebrek, maar wel als een leven, dat door de rede bestuurd en door Christenzin geheiligd, bevrijd is van die duizendvoudige ellende, welke aan de zinnelijkheid, aan de genotzucht, aan de zelfzucht, in één woord aan de zonde; haar ontstaan heeft te danken.

Vele ellendige toestanden zouden verdwijnen als sneeuw voor de zon, en vele jammerklachten zouden niet meer worden aangeheven, wanneer de machthebbende in ons hart „de Christus” was, en als de

zelfzucht van kracht was beroofd door „den H. Geest”!

En toch bevat de leuze »recht voor allen,” een heilige waarheid. Zij is ook de onze . . . maar met dit verschil, dat wij haar anders verklaren, dan de duizenden, die haar aanheffen in vergaderzaal of op marktplein. Recht voor allen! Zeer zeker! God heeft aan ieder rechten verzekerd. God heeft aan ieder, al is het dan niet in dezelfde mate, talenten geschonken. Ieder heeft een verstand ontvangen, en een geweten, en een hart, en een ziel. En nu heeft de armste even goed recht als de rijkste, om dat verstand te ontwikkelen, om dat geweten te brengen onder den invloed van Christus, om dat hart tegelijkertijd teeder en krachtig te maken door gemeenschapsoefening met God, om de ziel door de macht des H. Geestes voor tijd en eeuwigheid te vormen. En als ieder van dat recht nu eens gebruik maakte, als ieder de redelijke en de zedelijke vermogens, die hem van God zijn geschonken en die hem van rechtswege toekomen, eens tot ontwikkeling en ontplooiing bracht, als ieder zijn gemoed eens liet beademen, door den Christusgeest, dan zou niet alleen het innerlijke gehalte van den mensch er beter op worden, maar dan zou, zonder eenigen twijfel, ook veel goeds genoten en ervaren worden op stoffelijk gebied. Het is toch een oud, maar volstrekt niet verouderd woord »zoekt eerst het Koninkrijk Gods en alle dingen zullen u toegeworpen worden,” hetwelk omgezet in den stijl van onzen tijd wil zeggen: »dat het den mensch

goed gaat, als hij zelf goed is, dat de mensch Gods zegen ervaart, wanneer hij zich zelve den grootsten zegen, de vroomheid weet te verwerven."

»Recht voor allen," die leuze nemen wij vooral op onze lippen op een avond als dezen, waarin we niet alleen spreken en redeneeren over de Heidenwereld, maar waarin onze harten wat voelen voor die millioenen, wier verstand nog zoo weinig ontwikkeld is, wier geweten nog niet is geheiligd door den Christus, wier gemoed nog niet heeft ervaren de genadegave Gods, wier gansche zielsleven nog niet verwarmd is door den gloed van Hem, die het licht is der wereld. „Recht voor allen!" Ja ook die Heidenen hebben rechten even goed als wij. Zij zijn niet geoordeeld om ten eeuwigen dage te verkeeren in de duisternis. Ze zijn menschen even goed als gij en ik. Ze zijn kinderen van denzelfden God, geroepen tot hetzelfde heil, medewandelaars naar dezelfde toekomst. Eer aan de zending, die dat heeft gevoeld, die over de heidenquestie niet alleen heeft geredekaveld in vergaderingen, en gebenzeld in opgeschroefde courant-artikelen, maar die stillekens haar weg is gegaan, door goed en kwaad gerucht heen, die hare tientjes en hare centen op het altaar der broederliefde heeft geofferd, en die mannen des geloofs en der liefde uitzond naar Oost en West, om tot zwarten en koperkleurigen te zeggen: »vriend ik ken u niet, maar ik beschouw u als mijn broeder, en als een oudere broeder wil ik voor u den onmondige een trouwe voogd en verzorger zijn!"

Eer aan de zending! Eer ook aan het Nederlandsch Zendelinggenootschap, dat in moeielijke tijden opgericht, later zeer pijnlijke dagen doorleefd heeft, en meer dan eens door angst werd bekropen, dat het zijn eeuwfeest nimmer zou vieren, maar dat nu God zij dank! weer wat begint te herademen, en . . . op adem blijven zal, wanneer de vrienden en vriendinnen, waartoe ook gij behoort mijne waarde Br. en Z., den moed maar niet laten zakken, hun offervaardigheid maar niet laten verflauwen, en hun geloof maar niet verspelen in het speelhol van socialisme en nihilisme, of laten versteenen in de verouderde lagen van het confessionalisme. Eer aan de zending die op haar banier schreef: »recht voor allen,» maar die er achter schreef: *»om in Jezus Christus mensch te worden!»*

„Laat de Heidenen weten dat zij menschen zijn.” Dit woord der schrift plaatsen we boven onze toespraak. (*) Het hangt er nu slechts van af, wat wij onder „mensch zijn” verstaan. Bestaat een mensch slechts uit vleesch en bloed plus verstand, en heeft hij derhalve boven het dier alleen dit voor, dat het dier louter door zijn instinct wordt geleid, terwijl hij zijn verstand kan gebruiken, dan is de mensch niets anders dan »een verstandig dier.” Maar is de mensch niets meer dan dat, laat dan de gansche opvoeding maar varen, lach dan om beschaving en zedelijke ontwikkeling, huldig dan geen enkel recht dan alleen het recht van den sterkste, vernietig

(*) Zie psalm 9 : 21^b.

dan alle krankzinnigen-gestichten, idioten-gestichten, blinden-gestichten, en maak dan die ongelukkige wezens af even als de blinde of de dolle hond in uw huis, schiet dan alle misdadigers dood . . maar we zullen met die dolzinnigheid maar uitscheiden. En toch die taal is niet dolzinnig als de mensch niets anders is dan een verstandig dier. Gij gevoelt echter van zelf, dat de mensch wel iets anders is, en dat de Schrift klanken geeft aan hetgeen ieder mensch, min of meer bewust voelt in de diepte van zijn wezen, als zij zegt „dat de mensch is van Gods geslacht, dat hij is een zedelijk wezen, in den tijd geschapen, maar voor de eeuwigheid bestemd.”

Inderdaad de mensch is van goddelijke afkomst. Hij moge wat zijn lichaam betreft, met duizende koorden aan de stof zijn verbonden, ja uit stof zijn genomen en wederkeeren tot stof, wat zijn geest betreft is hij met duizende koorden aan den Eeuwigen Geest, aan God verbonden. Uit God genomen is hij bestemd om een geestelijke zelfstandigheid te worden en, als een door Gods geest gevormd kind, tot den Vader terug te keeren in zijn onmetelijk vaderhuis. Wat het beteekent »mensch te zijn,” dichters en profeten hebben het gevoeld, maar slechts in de verte. Straalbrekingen van het eeuwige licht vielen in hun ziel, maar nog niet het volle licht zelf. Ze mochten God zien van aangezicht tot aangezicht, toch was hun aangezicht altijd nog met een floers bedekt. Ze zagen on-

eindig meer dan anderen, want ze zagen omtrekken, lijnen, die het wezen Gods bepaalden. Maar de diepte van Gods vaderoog werd eerst waargenomen, de innigheid van Gods vaderhart werd eerst ervaren door Hem, die, als de Christus, de macht der zonde niet kende, en die dus met volkomen onbenevelden blik, het beeld Gods kon aanschouwen op den vlekloos reinen spiegel zijner ziel! Als we dus willen weten „wie God is, en welke de verhouding is van God tot het zondig menschenkind,” dan moeten we naar Jezus heen, die evenzeer den klemtoon legde op Gods heiligheid en rechtvaardigheid, als op zijn barmhartigheid, en die het gansche wezen van God samenvatte in het ééne woord »de Liefde.” En als we willen weten »wat de mensch is krachtens zijn wezen en zijn roeping, en welke de verhouding van den mensch tot God moet zijn,” dan moeten we op nieuw naar Jezus heen, die ons niet leerde maar toonde, wat het wil zeggen mensch te wezen, en die tegelijkertijd toonde, dat de verhouding van den mensch tot God bestaat in de algeheele toewijding van een reine, barmhartige, medelijdende en liefhebbende ziel. Laat de Heidenen weten, dat zij menschen zijn, dat zij een te schoone roeping hebben om hun ziel te laten verongelukken door de zonde, om het geweten te laten vangen in de strikken der zinnelijkheid, en hun hart te laten wegzinken in de bruischende draaikolken van den hartstocht. Laat de Heidenen weten, dat zij menschen zijn, dat zij een God in den Hemel hebben,

die hun genade wil bewijzen in weerwil van al hunne zonde, deze genade bovenal, dat Hij hunne ziel reinigt van ongerechtigheid, dat Hij hun hart loutert door het vuur des Heiligen Geestes, dat Hij ze in één woord vormt tot dragers van het leven Gods. Laat de Heidenen weten dat zij menschen zijn, dat de Christus een geest op de wereld gebracht heeft, die alle volkeren verbindt, omdat hij ze tot broeders maakt van elkander en tot kinderen van den zelfden God, en dat die geest van Christus barmhartigheid en medelijden en welwillendheid en reinheid in zijn schoot dragende, op het zelfde oogenblik, dat hij het menschenhart verbetert, ook aan het huisgezin, ook aan de maatschappij een geheel andere richting geeft, een richting, die afriecht van wraakzucht, gemakzucht en zelfzucht en die heenriecht naar reinheid, barmhartigheid en gerechtigheid.

De zending, als zij goed wordt opgevat, richt zich niet tot een deel van den mensch, maar tot den ganschen mensch. Zij zegt »uw verstand wil ik ontwikkelen en daartoe geef ik u onderwijs; uw hart wil ik vormen, en daartoe doe ik u een blik slaan in Gods liefde; uw geweten wil ik wakker schudden, en daartoe wijs ik u op Jezus; uw stoffelijk leven wil ik verbeteren, en daartoe breng ik u beschaving en wetenschap; uw huiselijke toestanden wil ik beheerschen, en daartoe breng ik u den Christusgeest; uw maatschappelijke verhoudingen wil ik veranderen, en daartoe breng ik u het Evangelie, dat op ieder gebied een kracht is van God.»

Gelukkig de zending, die door zulke beginselen wordt gedreven en gelukkig het Nederlandsche Zendinggenootschap, dat op den arbeid zóó ondernomen den zegen Gods ondervinden mag. Dat we dit genootschap liefhebben, dat weet gij van mij en dat weet ik van u. Onze tegenwoordige samenkomst (*) zou geen reden van bestaan hebben als het anders ware. Maar nu ook niet vertraagd. De liefde mag nooit verkoelen, integendeel zij moet teederder en inniger worden, en steeds wijdere kringen trekken om zich heen. Blijven we dan pal staan op onzen post en bestrijden we met de wapenen des geestes de onwetendheid, en de zedeloosheid, en de afgoderij van het Heidendom. Maar vergeten we vooral niet, dat wij zelve in de eerste plaats »mensen» moeten wezen, mensen gevormd door God, hervormd naar het beeld van Jezus, en geadeld door den Heiligen Geest. Zorgen wij, dat wij die anderen beter willen maken, zelve niet verwerpelijk worden bevonden, dat wij, die anderen gelukkig willen maken, zelve niet den weg der ellende bewandelen. Zendingsarbeid moet gepaard gaan met eigen bearbeiding, want ook wij hebben het nog niet gekregen. Jagen wij er slechts na, niet alleen om het Evangelie uit te breiden in de groote wereld daar buiten, maar boven al om het uit te breiden in de kleine wereld van ons eigen hart.

(*) Dit woord werd gesproken te Rotterdam, 2 November 1885. Op vriendelijken aandrang is het gedrukt.